

FÖRORD

Det här dokumentet syftar till att på ett enkelt och tydligt sätt förklara och sammanfatta några centrala områden där Idéburna skolors riksförbund profilerat sig. Dokumentet innehåller väsentliga delar av de erfarenheter, den analys och den inriktning som förbundet sedan bildandet utvecklat och vilat på.

Dokumentet baseras på de workshops och diskussioner som hållits på årsmöten och styrelsemöten och som formulerats i förbundets många remissvar i olika frågor. Det ska revideras årligen och på så sätt hållas levande.

Idéburna skolors riksförbund består av väldigt olika skolor men med mycket gemensamt; vi tycker att det är viktigt att huvudmannen har en tanke och en idé om vad man vill åstadkomma med sin skola och att det är viktigt att drivkraften är att se människor utvecklas. Hos våra medlemsskolor går de pengar som följer en elev i form av skolpeng oavkortat till att förbättra skolan och undervisningen. Det finns alltid elever som kan lära sig mer och utvecklas ytterligare och då vill vi inte hamna i en situation där pedagogiska insatser vägs mot vinstutdelning.

Vår förhoppning är att dokumentet kan komma att utgöra en bra grund för framtida strategival och att det ger en god inblick i vår syn på den svenska skolan.

Stockholm, mars 2015

Styrelsen

Idéburna skolors riksförbund

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Etablera de idéburna skolorna i det offentliga samtalet
2. Återupprätta trovärdigheten för friskolesystemet och de idéburna skolorna
3. Gynna den pedagogiska mångfalden
4. Se fördelarna med små skolenheter
5. Inrätta långsiktiga och rättvisa spelregler för skolornas finansiering
6. Samverkan kan ge minskad segregation och ökad likvärdighet
7. Ge ett ökat inflytande till den lokala organisationen och professionen
8. Utforma bedömning och betygsättning i samklang med olika pedagogiker
9. Se över statens och kommunernas roll inom skolväsendet
10. Idéburna skolor bidrar till och följer forskning och vetenskap

1. ETABLERA DE IDÉBURNA SKOLORNA I DET OFFENTLIGA SAMTALET

I det offentliga samtalet kring den svenska skolan har begreppet friskola tidvis varit synonymt med vinstutdelande friskola. De negativa konsekvenserna av att vinstutdelande friskolor – i första hand riskkapitalbolag – agerat cyniskt och kortsiktigt har drabbat de idéburna skolorna med utökade statliga och kommunala regelverk och kontroll av verksamheterna. I de fall där kontrollen inskränkt skolornas organisatoriska och pedagogiska frihet och ökat den administrativa bördan för personalen, har idéburna skolor blivit de stora förlorarna när man blandats ihop med vinstutdelande friskolor.

En av Idéburna skolors riksförbunds viktigaste uppgifter är därför att skapa en tydlig åtskillnad mellan idéburna friskolor och vinstutdelande friskolor – i forskningen, i politiken och i mediala sammanhang. När begreppet friskolor används vilseledande bör organisationen agera för att det skall göras åtskillnad mellan olika ägandeformer – och i allmänhet mellan idéburna och vinstdrivande skolor och dess olika förutsättningar.

Vi anser att det är en felaktig tanke att skolan ska ses som en marknad, där kvaliteten ytterst ska garanteras genom att dåliga skolor ska slås ut, med allt vad det innebär.

Vi vill	Beskrivning
Verka för att begreppet friskolor preciseras tydligare i olika sammanhang	Vi har allt att vinna på att förtydliga skillnaderna mellan idéburna och vinstutdelande friskolor oavsett i vilket sammanhang dessa förekommer.
Verka för att fristående skolor inte ska kunna dela ut vinst	Fristående skolor ska ha pedagogiska målsättningar med sin verksamhet. Däremot är det rimligt att en ägare kan få ränta på insatt kapital.

2. ÅTERUPPRÄTTA TROVÄRDIGHETEN FÖR FRISKOLESYSTEMET OCH DE IDÉBURNA SKOLORNA

De svenska friskolorna utför ett mycket viktigt uppdrag åt samhället. Tillsammans med kommunerna lägger vi grunden för våra barns och ungas framtid. Förtroendet att utföra myndighetsutövning i form av bland annat betygsättning förpliktigar. Det är därför naturligt för Idéburna skolors riksförbund att det finns en insyn och öppenhet i våra skolor som liknar det som finns i kommunala skolor.

Samtidigt är det tydligt att friskolor inte fått det förtroende man förtjänar. Det misstroende mot friskolor som vi upplever i Sverige ser vi inte i andra länder, och de lösningar som fortlöpande presenteras riskerar att snarast öka konfliktytan: domstolsförfarandet i många frågor, en allt starkare skolinspektion med utökad vitesmakt, en allmänt utökad kontroll med påföljande negativa mediepubliceringar om skolor i allmänhet och fristående skolor i synnerhet.

Det är också oerhört viktigt att i framtiden återföra allmänhetens förtroende för hela Sveriges skolväsende. De idéburna skolorna kan vara en viktig del i det arbetet.

Vi vill	Beskrivning
Verka för att meddelarskydd införs	Samhället bör införa ett stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet (s.k. visselblåsare) och att detta ska gälla även i fristående skolor. Meddelarskyddet för anställda vid fristående skolor bör ha samma regelverk som för anställda i kommunala skolor.
Verka för införandet för en offentlighetsprincip för fristående skolor	Offentlighetsprincipen ska gälla fristående skolor på samma sätt som för kommunala skolor. Det är ytterst en trovärdighetsfråga.
Tillsätta en kommitté som tar fram förslag som kan öka tilliten och förtroendet inom skolväsendet	Tilliten och förtroendet mellan alla aktörer inom skolväsendet måste öka efter en lång tid av ökad motsättning och minskad tillit.

3. GYNNA DEN PEDAGOGISKA MÅNGFALDEN

Idéburna skolors riksförbund representerar en stor bredd av skolor med olika pedagogiska inriktningar. Förbundet har ambitionen att vara ett självklart forum för olika pedagogiska frågor och inriktningar.

Vi ser att idéburna skolor spelar en viktig roll när det gäller att utveckla koncept, idéer och innovativa lösningar som bidrar till hela Sveriges skolverksamhet.

Detta förutsätter att det finns ett stort pedagogiskt friutrymme. Idéburna skolors riksförbund vänder sig därför mot sådan kommunal och statlig detaljstyrning som syftar till att likrikta idéburna skolor och inskränka det pedagogiska friutrymmet. Kommuner och stat bör istället ta vara på den mångfald som finns bland de idéburna skolorna och ta till sig av de erfarenheter som kommer ur de idéburna skolornas friutrymme. Vi skulle även önska att kommunala skolor hade en friare karaktär och var mer decentraliserade.

Variation är en förutsättning för utveckling. Människor är olika, synen på vad som är bäst för ens barn varierar, lusten att arbeta på ett visst sätt kan vara en väldigt viktig sporre för en pedagog. I de allra flesta fall blir resultaten bäst om människor är nöjda den egna skolans sätt att arbeta. Låt därför mångfalden återigen öka efter en tids tillbakagång.

Vi vill	Beskrivning
Lyfta fram den pedagogiska mångfalden bland de idéburna skolorna	Idéburna skolors riksförbund ska vara ett stöd och inspiration för att utveckla den pedagogiska mångfalden och variationen hos våra medlemsskolor. Vi ska fortsätta samarbeta med olika riksföreningar, exempelvis waldorf, montessori och freinet, för att lyfta den pedagogiska mångfalden inom de idéburna skolorna.
Öka möjligheterna för idéburna skolor att påverka förutsättningarna för pedagogiken	Vi önskar att man ser över skolornas möjligheter till bland annat egna lärarutbildningar, läroplaner, kursplaner och egna utvärderingsformer.
Verka för att pedagogisk försöksverksamhet möjliggörs	Idéburna skolors riksförbund menar att det är viktigt att lämna öppet för initiativ från fristående skolor att genomföra olika försöksverksamheter. Det skulle förstärka en av de tankar som låg bakom friskolereformen i början av 1990-talet: att fristående skolor ska kunna ge impulser till nytänkande som sedan kan spridas till andra skolor, kommunala eller fristående.

4. SE FÖRDELARNA MED SMÅ SKOLENHETER

Idéburna skolors riksförbund vill särskilt uppmärksamma och skapa förbättringar för de mindre skolenheterna. Vi tror att korta beslutsvägar och decentraliserade organisationer har unika möjligheter att vidareutveckla pedagogiska koncept och arbeta närmare medarbetare, elever och vårdnadshavare.

Som en konsekvens av detta arbetar Idéburna skolors riksförbund aktivt för att små enheter inte ska missgynnas i samband med upphandlingar, tillståndsgivning, inspektioner eller annat. Vi ska vara aktiva gentemot politiken för att visa på fördelarna med mindre enheter och ett decentraliserat skolsystem – inte minst när utvecklingen som nu går mot större enheter och centralisering.

Vi vill	Beskrivning
Lyfta fram fördelarna med små enheter	Vår utgångspunkt är att små enheter har fördelar som inte stora koncerner har. Mindre enheter ska inte missgynnas i upphandlingar, inspektioner eller på annat sätt.
Styrdokumenterna måste anpassas för att fungera även för små enheter	Så att olika skolor kan verka på lika villkor.

5. INRÄTTA LÅNGSIKTIGA OCH RÄTTVISA SPELREGLER FÖR SKOLORNAS FINANSIERING

Idéburna skolors riksförbund konstaterar att nuvarande skolpengsystem leder till konkurrens, sårbarhet och kortsiktighet i skolan. Ett av problemen är trenden att inkludera alltfler stödåtgärder i grundpoängen och därmed missgynna skolor med större pedagogiska utmaningar. Vi efterfrågar därför en tryggare resursfördelning med tydliga och långsiktiga spelregler för skolans aktörer.

Det är glädjande att staten är villig att stödja en utveckling av högre lärarlöner och karriärtjänster genom ett ekonomiskt bidrag. När det gäller karriärtjänster kan vi dock konstatera att det nuvarande systemet med en karriärtjänst per 75 elever inte alltid fungerar så väl på mindre skolor. Det kan finnas många skäl till det. Exempelvis kan det vara svårt att i ett litet kollegium så tydligt utnämna enstaka personer framför alla andra.

Vi anser att frågan om hur man organiserar skolan och fördelar arbete och lön mellan lärare är en typisk fråga som bör höra till de fristående skolornas självständiga beslut. Låt därför de fristående skolorna ansöka om bidraget, men själva avgöra hur bidraget ska fördelas. Det är helt rimligt att staten begär en uppföljning av hur medlen använts och på vilket sätt de har bidragit till en utveckling av karriärvägar inom skolans/huvudmannens område. Vi är huvudsakligen nöjda med de nuvarande associationsformerna, men kan konstatera att systemet med svb-bolag – som vi bedömer har stor potential – aldrig slagit igenom i Sverige. Att det inte blivit någon succé beror sannolikt på att Sverige istället valt att pröva en mer omfattande marknadsanpassning av det svenska skolväsendet.

Vi vill	Beskrivning
Verka för att idéburna skolor ska ha rätt att organisera sig på bästa möjliga sätt	Idéburna skolor ska själv få avgöra på vilket sätt karriärtjänster ska införas. Likaså ska det inte införas centrala regleringar om exempelvis hur mycket lärarresurser en fristående skola ska ha.
Verka för utredande och införande av sociala investeringsfonder	Idéburna skolors riksförbund bör arbeta för utredandet av – och så småningom införandet av – sociala investeringsformer där idéburna skolor kan få finansiering till förmånliga villkor.
Verka för en översyn av nuvarande associationsformer i den svenska skolan	Vi efterfrågar en utredning om andra organisationsformer eller revideringar i regelverket för de nu existerande. Utredningen skulle även behöva analysera en övergångsperiod från nuvarande system till ett system utan vinstutdelningsintressen i svensk skola.

6. SAMVERKAN KAN GE EN MINSKAD SEGREGATION OCH ÖKAD LIKVÄRDIGHET

Att skapa en likvärdig skola – en skola där alla elever har samma möjligheter och skyldigheter - och att minska segregationen är en angelägenhet för alla idéburna skolor tillsammans med andra aktörer i skolans värld. Samtidigt är det viktigt att poängtera att en likvärdig skola inte innebär en likformig skola.

Idéburna skolors riksförbund ser den problematik kring segregation och bristande likvärdighet som uppstått i den svenska skolan. Vi är öppna för att resurser tillsätts och lokaliseras till de delar av skolan som behöver dem mest. Vi önskar också en öppen diskussion och samverka med andra aktörer för att genomföra de förändringar som behövs för att öka likvärdigheten och motverka segregationen i den svenska skolan.

Att vara en öppen och lösningsorienterad kraft i frågor om likvärdighet och segregation i skolans värld är avgörande för idéburna skolors trovärdighet i längden.

Vi vill

Beskrivning

Utreda idéburna skolors möjligheter att öka lik-värdigheten

Idéburna skolors riksförbund måste ha en innovativ och lösningsorienterad hållning i frågan om likvärdighet och segregation. Vår utgångspunkt är att idéburna skolor har en nyckelroll att spela när det gäller att öka likvärdigheten och bryta segregationen. Men frågan behöver utredas vidare.

Delta i samtal och samverka kring likvärdighet och segregation

Vår utgångspunkt är att diskussion och samverkan är nödvändigt för att lösa problemet med likvärdighet och segregation. Problemen är en fråga för alla aktörer i den svenska skolan.

7. GE ETT ÖKAT INFLYTANDE TILL DEN LOKALA ORGANISATIONEN OCH PROFESSIONEN

Idéburna skolors riksförbund betonar den lokala ledningen och lärarprofessionens roll i utvecklingen av den svenska skolan. Vi verkar för ett ökat pedagogiskt utrymme och bättre förutsättningar för en profession som under lång tid tilldelats en underordnad roll i den svenska skolan. Vi sympatiserar med tanken på höjda lärarlöner och även att det ska finnas möjlighet att göra karriär som pedagog utan att behöva gå över till en administrativ tjänst.

Lärarna har behövt förhålla sig till många nya organisatoriska, pedagogiska och administrativa förändringar det senaste decenniet och det finns därför ett behov av att reformer i framtiden är försiktigare, mer förankrade och välbalanserade.

Vår utgångspunkt är att den lokala ledningen och lärarna skall återfå en avgörande roll när det gäller till exempel organisation, undervisning och bemanning.

Den pågående reformen med lärarlegitimation har gjort det svårt för många, framför allt mindre skolor eller skolor i mindre orter, att uppfylla lagens krav på behörighet i alla ämnen och kurser. Varför inte snegla på rektorsutbildningen, som är en så kallad befattningsutbildning? Det innebär att en skola kan anställa en rektor på fast tjänst, men att personen ifråga måste påbörja rektorsutbildning. Vi föreslår att samma sak ska kunna gälla för lärare.

Vi vill	Beskrivning
Verka för en uppvärdering av lärarprofessionen	Idéburna skolors riksförbunds utgångspunkt är att lärarprofessionen behöver stärkas och uppvärderas.
Verka för att hitta nya lösningar på problemen efter reformen med lärarlegitimationen	De problem med behörighet som uppstår framför allt på mindre skolor eller skolor på mindre orter måste lösas.
Verka för alternativa styrsystem efter New Public Management	Vi anser att New Public Management till stor del lett till likformning och meningslös detaljstyrning och vill därför istället lyfta fram styrmodeller som grundar sig på tillit, nytta, engagemang och kompetens hos den lokala organisationen och lärarprofessionen .

8. UTFORMA BEDÖMNING OCH BETYGSÄTTNING I SAMKLANG MED OLIKA PEDAGOGIKER

Måluppfyllelsen i den svenska skolan har inte varit särskilt hög de senaste decennierna och de försök att analysera och åtgärda detta har många gånger försvårats av reformer i kombination med politiska positioneringar och populism. Vår övertygelse är att en utvecklad pedagogisk mångfald kan ge bättre verktyg och erfarenheter för att kunna förbättra resultaten i den svenska skolan och där ser vi att de idéburna skolorna spelar en central roll.

Samtidigt är Idéburna skolors riksförbund kritiska till att ensidigt värdera framgång i form av mätbara och grovt förenklade mål; inte minst i de lägre årskurserna. Vi anser att det ska finnas ett större mått av frihet för idéburna skolor att själva besluta om utvärderings- och bedömningssystem. Vi ser också de uppenbara riskerna med att skolans övergripande och mer komplexa uppdrag hamnar i skuggan av ett förenklat och mätbart kunskapsinhämtande som inte ens efterfrågas inom arbetslivet.

Mot det ensidiga betygsorienterade förhållningssättet ställer vi möjligheten att skapa stödstrukturer och en kvalitetsgaranti för att trygga det pedagogiska frirummet. Vi efterfrågar också en vidareutveckling av formativa bedömningssystem inom hela skolväsendet, eftersom det livslånga lärandet förutsätter att skolan öppnar dörrar baserat på elevens unika situation och möjligheter.

Vi accepterar betyg som urvalsinstrument till gymnasiala och eftergymnasiala utbildningar.

Vi vill**Beskrivning****Lyfta fram nyttan av den formativa bedömningen**

Formativ bedömning eller bedömning för lärande är ett mer framåtsyftande och mindre cementerande sätt att beskriva en elevs situation och möjligheter.

Motarbeta betyg i årskurs 4

Vi kan inte se att det finns några belägg för att betyg i åk 4 eller för den delen åk 6 har en positiv effekt för att förbättra uppfyllelsen av kunskapsmålen och andra mål i den svenska skolan. Idén är kontraproduktiv och troligen även skadlig för utvecklingen hos många barn.

Lyfta fram de individuella utvecklingsplanerna

Vi anser att individuella utvecklingsplaner innehåller mer omfattande information än betyg om var eleven befinner sig i förhållande till målen. Dessutom innehåller de handlings-planer för hur eleven ska utvecklas och lyckas i sin skolgång, vilket betygen helt saknar.

Efterfråga ökad (formativ) bedömningskompetens

Bedömningskompetensen är viktig och behöver utvecklas i den svenska skolan.

Stödja framtagandet av kunskapskrav och bedömningsstöd för läsförståelse i årskurs 1

Vi stödjer planerna på kunskapskrav och bedömningsstöd för läsförståelse i årskurs 1. Bedömningsstödet måste kunna avspegla de olika pedagogiska alternativen. Förbundet deltar gärna i framtagandet av olika typer av bedömningsstöd.

Verka för utvärderings- och bedömningssystem som är anpassade till olika pedagogiker

Fristående skolor bör ha rätt att använda utvärderings- och bedömningssystem som står i samklang med den pedagogiska modell som respektive skola använder.

9. SE ÖVER STATENS OCH KOMMUNERNAS ROLL INOM SKOLVÄSENDET

För att undvika intressekonflikter efterfrågar Idéburna skolors riksförbund en tydligare uppdelning mellan kommunernas roll som myndighet respektive skolhuvudman. Det är viktigt att den grundläggande principen för kommunerna är att idéburna skolor och kommunala skolor är likvärdiga.

Det pågår en debatt kring det kommunala inflytandet vid etableringar av friskolor och möjligheten att säga nej till en etablering. Idéburna skolors riksförbund är öppet för samråd mellan kommun och den fristående huvudman som önskar starta en ny skola eller förändra inriktningen på en befintlig skola. Vi är däremot motståndare till ett kommunalt veto vid ansökan om start av en idéburn skola.

Huvudman som är organiserad som stiftelse, ekonomisk förening, ideell förening eller aktiebolag med särskild vinstbegränsning (svb) bör kunna ha en förenklad behandling, alternativt per automatik betraktas som godkänd vad gäller ägarnas lämplighet och långsiktighet.

Vi anser att det är rimligt att Skolinspektionen prövar skolhuvudmannens lämplighet vad gäller vandel och ekonomisk skötsamhet inför bedömning av en ansökan om att få starta fristående skola och att det är rimligt att Skolinspektionen prövar om ägarna av ett skolföretag har ett seriöst och långsiktigt intresse av att bedriva utbildning.

Vår övertygelse är att om vinstutdelande skolor förbjuds så kommer många av problemen med friskoleetablering att försvinna, på grund av att idéburna skolor känner ett samhällsansvar. Vi är en del av vår respektive kommuns skolsuccé. Man kan jämföra kommunens samarbete med lokala idrottsklubbar – en annan del av civilsamhället: man samarbetar mot gemensamma mål.

Vi anser att all statistik från myndigheter ska skilja på olika organisationsformer, eller i alla fall göra uppdelningen aktiebolag/icke vinstutdelande organisationer. På så vis får samhället ett bättre informationsmaterial inför framtida beslut.

Vi anser inte att Skolverket eller annan myndighet ska bygga och administrera ett nationellt informationssystem som möjliggör jämförelser av olika skolor. Det är svårt, nästintill omöjligt, att göra en helhetsbedömning av kvalitet i en skola. Vi tror att det absolut bästa sättet för elever/föräldrar att värdera en skola är att ha direktkontakt med skolan för att dels få svar på sina frågor, dels via besök känna in om den aktuella skolan är rätt för eleven.

Vi vill**Beskrivning**

Verka för en uppdelning av kommunen som myndighet och huvudman

Vi vill separera kommunernas roll som myndighet och skolhuvudman. Kommunen ska se till sina elever, inte enbart till sina skolor.

Verka för möjligheten att personal ska kunna driva vissa kommunala skolor vidare i idéburen regi

Vi anser att det är dags att undersöka möjligheten att åter låta lärare eller enskilda personer ta över driften av vissa kommunala skolor. För att det ska bli möjligt bör sådana skolor alltid organiseras så att de inte kan dela ut vinst eller säljas på en marknad med vinst.

Välkomna Skolinspektionen eller annan myndighets uppföljningar av verksamheter

Kvalitet - både när det gäller kunskapsuppdraget och värdegrundsuppdraget - skall kontrolleras av Skol-inspektionen eller annan myndighet. Kontrollmetoderna ska anpassas efter den verksamhet som man ska utvärdera. Stickprovsundersökningar skall kunna användas – men med omdöme, eftersom svenska skolor redan är hårt administrativt belastade.

Verka för att SCB tydliggör skillnaden mellan olika associationsformer i sin statistik

SCB saknar idag en tydlig uppdelning mellan olika sorters friskolor i sin officiella statistik.

Ifrågasätta inrättandet av ett nationellt informationssystem för jämförelse mellan skolor

Vi anser inte att Skolverket eller annan myndighet ska bygga och administrera ett nationellt informationssystem som möjliggör jämförelser av olika skolor. Det är svårt, nästintill omöjligt, att göra en helhetsbedömning av kvalitet i en skola.

10. IDÉBURNA SKOLOR BIDRAR TILL OCH FÖLJER FORSKNING OCH VETENSKAP

Den svenska skolan, liksom Idéburna skolors riksförbund, bör arbeta närmare forskningen och ta intryck av de slutsatser som dras inom akademierna. Förbundet bör av samma skäl knyta närmare kontakter med skolforskare och involvera dem och deras forskning i arbetet med att ta fram framtida utåtriktat material. Dels är syftet att få en ökad trovärdighet, dels ökad kunskap och en tydligare förankring i vetenskapen. Forskningen har en unik möjlighet att slå hål på falska sanningar och visa på konsekvenserna av både gynnsamma och misslyckade försök inom den svenska skolan.

Vi vill	Beskrivning
Knyta kontakt med forskare och inkludera dem i beslut och framtaget material	Idéburna skolors riksförbund ska knyta kontakter med forskare inom olika discipliner och inkludera dem i framtagandet av utåtriktat material.
Verka för att pedagogisk (och annan aktuell) forskning får genomslag i politiska och andra centrala beslut om skolan	Vi betonar vikten av att politiska beslut på alla nivåer förankras i forskning och beprövad erfarenhet.

IdéburnaSkolors RIKSFÖRBUND

*IDÉBURNA SKOLORS RIKSFÖRBUND ÄR BRANSCHORGANISATIONEN
FÖR IDÉBURNA FRISKOLOR I SVERIGE.*

VERSION 1.2. REVIDERAD I DECEMBER 2015. CITERA OSS GÄRNA MEN ANVÄND KÄLLA.

HEMSIDA: WWW.IDEBURENSKOLA.SE

FACEBOOK: [/IDEBURENSKOLA](https://www.facebook.com/IDEBURENSKOLA)

TWITTER: [@IDEBURENSKOLA](https://twitter.com/IDEBURENSKOLA)

STOCKHOLM 2016